

כ. נהוג ללמוד בכל שבת פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י, וכן ענין בהערות אאמו"ר על הזהר, ובשבתות הקיץ — ביאור במשנה בפרקי אבות (בפרק שלומדים בשבת זו), ולאחרונה — מאז שנקבע לימוד שיעור יומי ברמב"ם — ביאור בהלכה השייכת לשיעור היומי.
בנוגע לפירוש רש"י — נתעכב על פירוש רש"י בקאפיטל י"ד (פסוק ג'), כדלקמן.

נולהעיר מהמעלה המיוחדת דמספר י"ד (קאפיטל י"ד) — כפי שמצינו בנוגע לחיבורו של הרמב"ם, שחלקן לי"ד ספרים, ועד שנקרא על ידו בשם י"ד החזקה" (נוסף על השם "משנה תורה"). וכמו כן מצינו בספרו "מורה נבוכים"¹²⁶ — שמחלק את כל המצוות לי"ד סוגים כלליים.

ואע"פ שישנם המערערים על כללות חלוקת הפרקים בחומש ונ"ך, בהתחשב עם אישיותו של זה שעשה חלוקה זו לראשונה, ובפרט שחלוקה זו אינה מתאימה כלל וכלל עם מנין הפרשיות (פתוחות וסתומות) שחלוקתן ניתנה למשה מסיני¹²⁷, וכן שאר אופני חלוקה שהובאו בחז"ל¹²⁸. ונוסף לזה — בכו"כ מקומות (גם בפרשנות) אינו מובן כלל אופן החלוקה, מפני שאין זה בהתאם לתוכן הענין — אבל אע"כ, מכיון שחלוקה זו קיימת בכל החומשים הנדפסים, וגדולי ישראל מציינים מ"מ ע"פ חלוקה זו, וכך הולך הדבר ונמשך יותר מג' דורות, הרי בודאי שחלוקה זו היא בעלת תוכן ומשמעות מיוחדת, ולכן יש לדייק בזה כו'.

בקאפיטל י"ד פסוק ג' נאמר: "לא תאכל כל תועבה". ומפרש רש"י: "כל שתעבתי לך, כגון צרם אוזן בכור כדי לשוחטו במדינה הרי זה דבר שתעבתי לך, כל מום לא יהי בו"¹²⁹, ובא ולמד כאן שלא ישחט ויאכל על אותו המום. בשל בשר בחלב, הרי דבר שתעבתי לך, והזהיר כאן על אכילתו".

והנה, פירוש רש"י זה — מלא קושיות כרימון:

(א) לשם מה זקוק רש"י לפרש פסוק זה — הרי גם לולי פירוש רש"י לא חסר מאומה בהבנת הפסוק, שתוכנו — בפשטות — שאסור לאכול דבר המתועב, היינו, כל דבר האסור, חלב ודם, פיגול נותר, וכיו"ב, וא"כ, מהו איפוא הצורך לבאר פסוק זה?

(ב) אפילו אם מאיזו סיבה שהיא יש צורך לפרש "כל שתעבתי לך" — עדיין אינו מובן: מדוע מביא רש"י דוגמא מ"צרם אוזן בכור כו'" — דבר שאינו רגיל, שהרי דבר זה אינו שייך אלא אצל מי שיש לו צאן ובקר, ובזה גופא — כאשר נולד בעדרו בכור, ובכור זכר דוקא, ונולד ללא מום [דבר שאינו רגיל אצל בכור — שמפני שדרכו להשתולל ולנגח כו' עלול ביותר שיפגע משוררים

(126) ח"ג פ"ה. (127) ברכות יב. ב. (128) ראה לקו"ש חט"ו ע' 425. וש"נ. (129) אמור כב, כא.

[אחרים] — היפך הכלל ש"דיבר הכתוב בהוה", כפי שכבר למד הבן חמש למקרא בפ' משפטים¹³⁰ "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו", ובפרש"י: "אף כבית כן, אלא שדבר הכתוב בהוה מקום שדרך בהמות ליטרף", וכיו"ב בשאר דוגמאות שהובאו בפרש"י, ובפרט שכלל זה מובן גם בשכל הפשוט של בן חמש למקרא. וא"כ, מדוע נקט רש"י דוגמא מדבר שאינו רגיל — "צרם אוזן בכור כו"?]

ג) דוגמא נוספת — מביא רש"י — מ"בשל בשר בחלב הרי דבר שתעבתי לך, והזהיר כאן על אכילתו", ולכאורה, תמוה ביותר: איסור בשר וחלב מפורש בתורה לפנ"ז — כמ"ש בפ' משפטים¹³¹ ובפ' תשא¹³² (וכן לקמן בפרשתנו¹³³) "לא תבשל גדי בחלב אמו", ובפרש"י¹³⁴ — "א' לאיסור אכילה וא' לאיסור הנאה וא' לאיסור בישול". ועפ"ז — כיצד מפרש רש"י "בשל בשר בחלב . . . הזהיר כאן על אכילתו"?!

ד) גם צריך להבין את דיוקי הלשונות בפירוש רש"י: (א) בנוגע ל"צרם אוזן בכור" — לשם מה מוסיף רש"י "בא ולמד כאן שלא ישחט ויאכל" על אותו המום? (ב) ב"צרם אוזן בכור" כותב רש"י "בא ולמד כאן כו", משא"כ ב"בשל בשר בחלב" כותב רש"י "הזהיר כאן כו".

במפרשי רש"י¹³⁵ ישנו שקו"ט ארוכה בפירוש רש"י זה — בהשוואה לפירושו בש"ס כו'. אבל — כמדובר כמ"פ — לכל לראש יש לבאר את דברי רש"י ע"פ פשוטו של מקרא, בלשון רש"י¹³⁶: "אני לא באתי אלא לפשוטו", ורק אח"כ יכולים ללמוד את דברי רש"י ע"ד ההלכה, הרמז והדרוש, עד לדרך הסוד, יינה של תורה¹³⁷.

וכפי שיתבאר לקמן.

כא. בנוגע להערות אאמו"ר — הנה על הזהר דפרשתנו אין הערות, אבל ישנה הערה על הזהר דס"פ שמות, ששם מדובר אודות הענין דחודש אלול (כמדובר גם בהתוועדות דשנה שעברה¹³⁸):

איתא בזהר¹³⁹: "ר' אבא הוא אזיל באורחא . . . פתח ואמר דודי לי ואני לו הרועה בשושנים, מי גרם לי שאני לדודי ודודי לי כו'".

ומבאר אאמו"ר¹⁴⁰: "רכי אבא הוא כינה כמ"ש בריש האד"ר בנצוצי אור שם ע"ש", ובסיום הענין¹⁴¹ כותב: "וזהו מה שהר"ת אני לדודי ודודי לי ר"ת אלו"ל, מספר כינה".

(130) כב, ל. (131) כג, יט. (132) לד, כו. (133) פסוק כא. (134) משפטים ותשא שם. (135) רא"ם. (136) בראשית ג, ח. כד, ועוד. (137) ראה לקו"ש ח"ה בתחלתו. (138) שיחת ש"פ ראה מבה"ח אלול תשמ"ג סל"א-לד. (139) ח"ב כ, א ואילך. (140) לקוטי לוי"צ לוח"ב ע' לת. (141) ע' מה.

וכפי שהולכים לקרוא בתורה בתפלת מנחה: "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך" — כי יקויים היעוד "ואשיבה שופטיך כבראשונה גו"¹⁶⁸, במהרה בימינו ממש, ושמחת עולם על ראשם¹⁶⁹.

* * *

כז. הביאור בפרש"י:

כאשר לומדים את הפסוק "לא תאכל כל תועבה" — מתעוררת שאלה פשוטה: מה נתחדש בכתוב זה — הרי כבר למדנו בפסוקים ובפרשיות שלפניו שישנם דברים האסורים באכילה, חלב ודם, פיגול נותר, וכיו"ב, וא"כ, מה בא הכתוב להשמיענו שאסור לאכול "תועבה" (דבר האסור באכילה)?!

ועל זה מתרץ רש"י שפירוש הכתוב הוא — "כל שתעבתי לך", היינו, שבפסוק זה נוסף דבר חדש — "לא תאכל כל תועבה", שפירשו — "כל שתעבתי לך", אף שבעצם אין זה דבר האסור.

ובהקדים:

מכיון שהפסוק "לא תאכל כל תועבה" בא בהמשך לפסוק שלפניו — "כי עם קדוש אתה לה' אלקיך ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה גו" — מובן, שמ"ש בהמשך לזה "לא תאכל כל תועבה", אין הכוונה לשלול אכילת דבר האסור בעצם, כי אם לאסור באכילה דבר "שתעבתי לך", היינו, למרות שעצם הדבר אינו אסור באכילה, מ"מ, מכיון ש"תעבתי לך" דבר זה, הרי בהיותך "עם קדוש" (אשר) . . . בך בחר ה' אלקיך, לא מתאים לך לאכול דבר זה, ולכן — "לא תאכל כל תועבה".

ליתר ביאור:

המשמעות של דבר האסור באכילה (כגון: חלב ודם, פיגול נותר וכיו"ב) היא — שהדבר עצמו אסור באכילה, ע"ד ובדוגמת דבר מאכל שמזיק לבריאות האדם (כפשוטו), או דבר מאכל שעמד משך זמן והסריח ונתקלקל, ודוגמתו בקדשים — נותר, ועד"ז פיגול, וכיו"ב.

[אלא שקלקול המאכל אינו אלא ביחס לישראל, משא"כ ביחס לאוה"ע. דוגמא לדבר — שני חולים, הא' — יש אפשרות שיתרפא, והב' — אין אפשרות שיתרפא, הנה לזה שיכול להתרפא — אומר הרופא שלא יאכל דבר פלוני, שלא יזיק לבריאותו, ולזה שבלאה"כ אינו יכול להתרפא — אינו אוסר לו דבר!].

ולעומת זאת — ישנם דברים שבעצם מותרים באכילה (אין זה דבר איסור), ואעפ"כ, מכיון שפעולת הכנת הדבר לאכילה היא דבר המתועב לך

(168) ישע"א, כז. (169) שם לה, י. נא, יא.

("תעבתי לך"), פעולה שיש בה איסור, (כדלקמן). לכן אמרה תורה שמכיון ש"עם קדוש אתה לה' אלקיך ובך בחר ה' גו'" — אין לך לאכול דבר שהכנתו קשורה עם פעולה "שתעבתי לך", אף שהדבר עצמו אינו האסור בעצם.

כת. ומביא רש"י דוגמא לדבר — "כגון צרם אוזן בכור כדי לשוחטו במדינה, הרי דבר שתעבתי לך, כל מום לא יהי בו, ובא ולמד כאן שלא ישחט ויאכל על אותו המום":

מכיון שבנוגע לבכור אמרה תורה "כל מום לא יהי בו" (כדי שתהי' אפשרות להקריבו על המזבח) — מובן, שהפעולה ד"צרם אוזן בכור כדי לשוחטו במדינה" (פעולה שמכילה את הדבר שיהי' ראוי לאכילה) היא "דבר שתעבתי לך".

[עצם הפעולה דצרימת אוזן — לולי ציווי התורה "כל מום לא יהי בו" — אין בה כל איסור, גם לא האיסור דצער בעלי-חיים] ננוסף לכך שיכול לעשות זאת בחלק הקשה של האוזן שאינו גורם כאב] — מכיון שכוונתו "כדי לשוחטו במדינה", היינו, שיש לו תועלת בכך, וענין זה מכריע את צער הבהמה — כשם שמותר לשחוט בהמה כדי לאוכלה, וכמו כן מותר להשתמש בשור לעול וחמור למשאוי, אף שעי"ז גורם להם צער [שלכן אמרה תורה¹⁷⁰ "כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו . . . עזוב תעזוב עמו"]; אמנם, מכיון שהתורה אמרה "כל מום לא יהי בו", לכן, הפעולה דצרם אוזן בכור היא "דבר שתעבתי לך". וזהו התידוש דכתוב זה ("לא תאכל כל תועבה") — "בא הכתוב ולמד שלא ישחט ויאכל על אותו המום":

אע"פ שעצם הדבר אינו אסור באכילה (גם לאחר שצרם אוזן בכור) — מ"מ, מכיון שהכנתו לאכילה נעשתה ע"י פעולה אסורה (היפך ציווי התורה "כל מום לא יהי בו"), הרי זה "דבר שתעבתי לך", ולכן, נתחדש כאן ציווי שלא לאכלו.

ומוסיף רש"י — "שלא ישחט ויאכל על אותו המום":

מכיון שאין זה דבר האסור בעצם, כי אם מה "שתעבתי לך" כתוצאה מכך שצרם את אזנו (היפך ציווי התורה "כל מום לא יהי בו") — הרי איסור זה ("לא תאכל כל תועבה") אינו אלא "שלא ישחט ויאכל על אותו המום", המום שהוא הטיל בו כדי לשוחטו במדינה (שזהו ה"דבר שתעבתי לך"), משא"כ כאשר נפל בו מום אחר — מותר לאכלו, שהרי לא נאסר בעצם.

כט. וממשיך רש"י — "בשל בשר בחלב הרי דבר שתעבתי לך, והזהיר כאן על אכילתו":

(170) משפטים כג, ה.

בשר בחלב הוא אמנם דבר האסור באכילה בעצם, ככל שאר איסורי אכילה, כפי שכבר למד הבן חמש למקרא בפ' משפטים ובפ' תשא. אבל החידוש דפסוק זה — להזהיר ולהוסיף איסור על אכילתו (מלבד איסור אכילה שלמדים ממ"ש "לא תבשל גדי בחלב אמו") — משום "לא תאכל כל תועבה". כלומר: מכיון שהכנת הדבר לאכילה ע"י הפעולה ד"בשל בשר בחלב" היא פעולה אסורה, כי התורה אמרה "לא תבשל גדי בחלב אמו" — הרי אפילו אילו לא הי' אסור באכילה בעצם, הי' איסור לאכול מפני היותו "דבר שתעבתי לך", עליו נאמר "לא תאכל כל תועבה".

ונמצא, שבאיסור דבשר בחלב — שני ענינים: (א) דבר האסור בעצם, הנלמד מג' הפסוקים ד"לא תבשל גדי בחלב אמו", שא' מהם קאי על איסור אכילה, (ב) איסור נוסף באכילתו — מצד פעולת הבישול, אשר להיותה פעולה אסורה, "דבר שתעבתי לך", אין לאכול.

ועפ"ז מובן דיוק לשון רש"י — שב"צרם אוזן בכור" כותב "בא ולמד כאן שלא ישחט ויאכל על אותו המום", וב"בשל בשל בחלב" כותב "הזהיר כאן על אכילתו":

"צרם אוזן בכור" — אין באכילתו איסור אחר מלבד ממ"ש כאן "לא תאכל כל תועבה", ולכן כותב רש"י "בא ולמד כאן כו'", היינו, שפסוק זה למדים "שלא ישחט ויאכל על אותו המום".

משא"כ "בשל בשר בחלב" — אי אפשר לומר "בא ולמד כאן" שאסור לאכול בשר בחלב, שהרי כבר נאמר "לא תבשל גדי בחלב אמו", שמזה למדים גם איסור אכילה, ולכן כותב רש"י "הזהיר כאן על אכילתו", היינו, שפסוק זה מחדש אזהרה נוספת באכילת בשר בחלב, משום "לא תאכל כל תועבה". ויש להאריך בזה, אבל — די בהאמור, ותן לחכם ויחכם עוד.

ל. הביאור בהערות אאמו"ר:

חודש אלול הוא חודש האחרון בשנה, ועבודתו — "ובכתה... ירח ימים"¹⁷¹, היינו, לעשות חשבון-צדק מכל המעשים הדיבורים והמחשבות שעברו עליו במשך כל השנה כולה, על מנת לשוב ולתקנם, ועד שיפעל שלימות בכל עניני העבודה דשנה שעברה (כנ"ל ס"ב).

ובנוגע לעבודה זו — יש הוראה ולימוד מזה ש"אלול מספר בינה": החשבון-צדק מעבודתו במשך כל השנה — צריך להיות באופן של בינה, היינו, לא רק חשבון כללי, אלא חשבון פרטי, בפרטים ופרטי פרטים, שזוהי מעלת הבינה לגבי החכמה — שבחכמה נמצאת רק נקודת השכל, ואילו פרטי

(171) תצא כא, יג. וראה ל"ת להאריז"ל עה"פ.